

Kuva: Marjo Mattinen

Marjakasvien taimituotannon lainsäädäntö

LUONNONVARAKESKUS

Kati Hoppula, Kalle Hoppula, Anu Rätty, Katja Keränen
ja RUOKAVIRASTO Paula Lilja

Esipuhe

Marjakasvien taimituotannon lainsäädäntöä koskeva tiivistelmä sai alkunsa toiveesta koota yhteen kaikki taimituottajaa koskevat velvoitteet. Tekijät yllättyivät itsekkin, kun lista vain kasvoi työn edistyessä. Tämä kuvastaa hyvin sitä, miten monilla laeilla ja määräyksillä kansallista taimituotantoa säädelään. Taimituottajan velvollisuutena on rekisteröityä tuottajaksi, muistaa kasvinjalostajan immateriaalioikeudet, toteuttaa riittävää omavalvontaa, varmistaa taimierien lajikeaitous ja puhtaus, huolehtia taimien oikeista merkinnöistä ja lisäksi vielä noudattaa luomulainsäädännön mukaisia velvoitteita luomutuotannossa. Edellä mainitut velvoitteet eivät kuitenkaan ole pelkkää byrokratiaa. Säädösten ja määräysten tarkoituksena on luoda selvät pelisäännöt taimituotantoon ja varmistaa laadukkaan lisäysaineiston saatavuus.

Toivomme, että tämä opas voisi toimia muistilistana taimituotannon lakisääteisistä velvoitteista niin taimituottajille, tukkumyyjille kuin taimien ostajillekin. Säädökset ja lait muuttuvat kuitenkin jatkuvasti, joten ajantasaiset tiedot tulee aina tarkistaa myös alan viranomaisilta. On tärkeää, että taimituotannolle asetetut velvoitteet toteutetaan käytännössä. Laadukas lisäysaineisto on yksi marjantuotannon tärkeimmistä kulmakivistä. Viime vuosina olemme saaneet ikäviä esimerkkejä siitä, mitä tapahtuu kun taimiaineiston puhtaus ei olekaan kunnossa. Seurauksena on satotappioita ja usean vuoden tai vuosikymmenen haitat. Saastunta voi pahimmillaan johtaa koko tuotannon uudelleen suuntaamiseen, kuten mansikan punamädän kohdalla on käynyt.

Opas marjakasvien taimituotantoa koskevasta lainsäädännöstä on tehty ProAgria Pohjois-Karjalan hallinnoiman Marjamaat- hankkeen toimesta, Luonnonvarakeskuksen ja Ruokaviraston asiantuntijoiden yhteistyönä. Marjamaat-hanke on rahoitettu Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta, Pohjois-Karjalan, Keski-Suomen ja Etelä-Savon ELY-keskusten kautta. Erityiset kiitokset sisällön tarkastuksesta ja korjauksista kuuluvat Ruokaviraston ylitarkastaja Paula Liljalle ja ylitarkastaja Tarja Hietarannalle sekä Luonnonvarakeskuksen tutkija Jaana Laamaselle.

Kainuussa 18.5.2019

Tekijät

Sisällysluettelo

Tiivistelmä	4
Marjakasvien taimituotannon lainsäädäntö	5
1. Perusvaatimukset	6
2. CAC -taimimateriaali (Conformitas Agraria Communitatis) eli varmentamaton taimituotanto	6
2.1. Velvoitteet taimituottajalle CAC-taimen tuotannossa	6
2.2. Vähimmäisvaatimukset CAC-luokan taimille	9
2.3. Kasvintuhoojien tarkastusta, näytteenottoa ja testausta koskevat vaatimukset CAC-tuotannossa	9
3. Varmennettu – sertifioitu tuotanto	10
3.1. Velvoitteet taimituottajalle varmennetun taimen tuotannossa	10
3.2. Vähimmäisvaatimukset varmennetuille taimille	11
3.3. Kasvintuhoojien tarkastusta, näytteenottoa ja testausta koskevat vaatimukset varmennetussa tuotannossa	12
4. Kasvinjalostajan oikeudet ja lajikkeen omistaminen ja lisensointi	12
4.1. Kasvinjalostajan oikeudet	12
4.2. Kasvinjalostajaoikeuden alaiset lajikkeet	13
4.3. Kasvinjalostajaoikeuden myöntämisen edellytykset	14
4.4. Kasvinjalostajaoikeuden hakeminen	14
4.5. Kasvinjalostajaoikeuden lakkaaminen	15
4.6. Suojatun lajikkeen käyttö eri menettelyjen kautta	15
5. Lajikekuvaukset ja lajikkeen rekisteröinti	16
5.1. Lajikenimi	16
5.2. Lajikienimien rekisteröiminen kasvilajikeluetteloon	16
6. Lähteet	18

Tiivistelmä

Noudata seuraavia säädöksiä:

KAIKKI TAIMITUOTTAJAT:

- Taimiaineistolaki 16.12.1994/1205
- Laki kasvinterveyden suojelemisesta 702/2003
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus kasvinterveyden suojelemisesta 17/08
- Laki kasvinjalostajan oikeudesta 1279/2009
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus hedelmä- ja marjakasvien taimiaineiston tuottamisesta, markkinoinnista ja maahantuonnista 5/17

VARMENNETUSSA TUOTANNOSSA LISÄKSI:

- Maa- ja metsätalousministeriön asetus hedelmä- ja marjakasvien varmennetusta taimiaineistosta 6/17

LUOMUTUOTANNOSSA LISÄKSI:

- Laki luonnonmukaisen tuotannon valvonnasta 20.3.2015/294
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus 454/2015 luonnonmukaisesta tuotannosta

EU:n kasvinterveyslainsäädäntö uudistuu 14.12.2019 alkaen, kun EU:n kasvinterveysasetusta (EU) 2016/2031 aletaan noudattaa. Tässä oppaassa kasvinterveysasiat on kerrottu uuden lainsäädännön mukaisesti. Lisää tietoa muutoksista Ruokaviraston sivuilta: www.ruokavirasto.fi/kasvinterveys

Huomioi seuraavat asiat:

1) JALOSTAJANOIKEUS

Jalostajanoikeus on kasvilajikkeisiin sovellettava, patentin tapainen immateriaalioikeussuoja. Kuka tahansa ei saa tehdä taimia mistä tahansa lajikkeesta.

2) LAJIKEKuvaus

Tuntemattoman lajikkeen taimia ei saa myydä. Myytävänä olevasta taimesta on oltava virallinen kuvaus tai virallisesti tunnistettu lajikekuvaus.

3) LAATUVAATIMUKSET

CAC-luokalla tarkoitetaan laadun minimitasoa, joka voidaan hyväksyä myyntitaimessa. Varmennetussa taimituotannossa (EU-tason lyhenne "Elite", ennen Suomessa valiotaimi ja tervetaimi) vaatimustaso on korkeampi. Varmennettu taimituotanto jakautuu vielä kolmeen eri laatuluokkaan, joilla on erilaiset tuotantovaatimukset.

4) LUOMUTAIMEN TUOTANTO

Luomutaimen on täytettävä samat laatuvaatimukset esimerkiksi kasvintuhoojien osalta kuin tavanomaisenkin taimen. Luomutaimen tuotannon on täytettävä taimituotannon yleisten ehtojen lisäksi kuitenkin myös luomutuotannon erityisvaatimukset.

5) LAINSÄÄDÄNNÖN TULKINNASSA AUTTAA RUOKAVIRASTO

Lisää tietoa www.ruokavirasto.fi ja kasvinterveys- ja taimiaineistosäädöksiin liittyvät asiat: kasvinterveys@ruokavirasto.fi

Marjakasvien taimituotannon lainsäädäntö

Tämän yhteenvedon kasvinterveysvaatimukset on kuvattu 14.12.2019 voimassa olevan kasvinterveysasetuksen ja lainsäädännön mukaisesti. Muutokset määräyksiin ovat mahdollisia ja lukijan vastuulla on tarkistaa ajankohtaiset säädökset ja ohjeet asianomaisista viranomaislähteistä (Ruokavirasto, Finlex). Luonnonvarakeskus ei vastaa virheistä tai puutteista, joita sisältöön on saattanut tulla. (15.5.2019)

Rekisteröityminen ennen toiminnan aloittamista

Puutarhakasvien ammattimaista taimituotantoa, maahantuontia, markkinointia tai vientiä EU:n talousalueelle harjoittavaa toimijaa velvoittaa Taimiaineistolaki (1994/1205). Taimiaineiston toimittajalla tarkoitetaan laissa *”luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka harjoittaa ammattimaisesti taimiaineiston tuotantoa markkinointia varten, varastointia, maahantuontia, maastavientiä tai markkinointia.”* (Taimiaineistolaki 16.12.1994/1205). Käytännössä laki koskee siis sekä yksityishenkilöitä että yrityksiä. Puutarhakasvien taimiaineistolla tarkoitetaan laissa *”hedelmäpuiden ja marja-, koriste- ja vihanneskasvien taimia ja muuta lisäysaineistoa, ei kuitenkaan vihanneskasvien siemeniä”.* (27.3.1998/218)

Taimiaineiston tuottajan ja toimittajan tulee rekisteröityä ennen toiminnan aloittamista Ruokaviraston rekisteriin. Evira, Mavi sekä osa Maanmittauslaitoksen tietotekniikan palvelukeskuksesta yhdistyivät Ruokavirastoksi 1.1.2019. Taimiaineistolaisissa on säädetty rekisteröintivelvoitteesta seuraavaa: *”Taimiaineistoa saa markkinoida, markkinointia varten tuottaa, varastoida ja maahantuoda vain sellainen taimiaineiston toimittaja, joka on hyväksytty ja merkitty Ruokaviraston valvontaa varten pitämään rekisteriin. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädetään tarkemmin, sen mukaan kuin taimiaineiston tuottamista ja markkinointia koskevat Euroopan unionin säännökset edellyttävät, mitä taimiaineistoa hyväksymis- ja rekisteröintivaatimus koskee.”* (Taimiaineistolaki 18.5.2018/375)

HYVÄKSYMISEN JA REKISTERÖINNIN EDELLYTYKSENÄ ON, ETTÄ:

- 1) Toimittaja on järjestänyt toimintansa laadunvarmistuksen
- 2) Toimittajalla on toiminnan asianmukaiseen harjoittamiseen tarvittavat tuotanto- tai toimitilat
- 3) Lisäksi rekisteriin merkittävässä toimintayksikössä on tämän lain säännösten noudattamisesta vastaava henkilö

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset taimiaineiston toimittajan hyväksymisen ja rekisteröinnin perusteista sen mukaan kuin taimiaineiston tuottamista ja markkinointia koskevat Euroopan yhteisön säännökset edellyttävät.

Vuoden 2019 loppuun asti hyväksymistä ja rekisteröintiä haetaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen (ELY-keskus) lähetettävällä hakemuksella. ELY-keskus tekee päätöksen hyväksymisestä ja rekisteröinnistä. (22.12.2009/1472)

Taimiaineistolain lisäksi EU:n kasvinterveysasetus edellyttää rekisteröitymistä kasvipassia käyttäviltä yrityksiltä. Marjakasvien taimiaineiston myynti tukkumyyntinä edellyttää kasvipassin käyttöä.

Tukkumyyntiä on myynti ammattimaiseen jatkokasvatukseen, jälleenmyyntiin tai muille ammattimaisille toimijoille (viherrakentajat, kunnat, seurakunnat).

Vuonna 2020 taimiaineiston toimittajien rekisteröiminen siirtyy Ruokaviraston tehtäväksi. Ohjeet rekisteröitymiseen löytyvät Ruokaviraston internet-sivuilta: www.ruokavirasto.fi/kasvinterveys, kohdasta Valvonta.

1. Perusvaatimukset

Taimiaineiston tuotannossa on noudatettava lakia kasvinterveyden suojelemisesta (702/2003) (14.12.2019 alkaen EU:n kasvinterveysasetusta) ja taimiaineistolakia (1205/1994) sekä niihin pohjautuvia säädöksiä ja määräyksiä, jotta taimia voidaan markkinoida. Lainsäädännöllä varmistetaan kaupattavien taimien laatu ja puhtaus. Perusvaatimukset ovat samat luonnonmukaisesti ja tavanomaisesti tuotetuille taimille. Luomutaimien tuotantoa ohjaa lisäksi vielä luomulainsäädäntö. Ruokaviraston internetsivuilla on koottu tärkeimmät luonnonmukaisessa tuotannossa tarvittavat lomakkeet ja ohjeet (<https://www.ruokavirasto.fi/teemat/luomu/>).

Tuotettavat taimet ovat joko **1) CAC-luokan** taimia eli vähimmäisvaatimukset täyttävää taimimateriaalia tai **2) varmennettua** eli sertifioitua taimiaineistoa, joka täyttää vähimmäisvaatimusten lisäksi myös varmennetun taimituotannon vaatimukset. Varmennetun taimituotannon tavoitteena on tuottaa tunnetusta lajista, lajikkeesta tai kannasta lajikeaitoja ja kasvintuhoojista puhtaita taimia. Hedelmä- ja marjakasveilla sekä CAC-luokan että varmennetun tuotannon vaatimukset ovat samat kaikissa EU-maissa.

TAIMITUOTANTOA KOSKEVA LAINSÄÄDÄNTÖ

- Laki kasvinterveyden suojelemisesta 702/2003
- MMM:n asetus kasvinterveyden suojelemisesta 17/08 (EU:n kasvinterveysasetus (EU) 2016/2031 korvaa 14.12.2019)
- Taimiaineistolaki 1205/1994
- Laki kasvinjalostajan oikeudesta 1279/2009
- MMM:n asetus hedelmä- ja marjakasvien taimiaineiston tuottamisesta, markkinoinnista ja maahantuonnista 5/17
- MMM:n asetus hedelmä- ja marjakasvien varmennetusta taimiaineistosta 6/17

LUOMULAINSÄÄDÄNTÖ

- Laki luonnonmukaisen tuotannon valvonnasta 294/2015
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus 454/2015 luonnonmukaisesta tuotannosta
- Neuvoston asetuksen (EY)834/2007 vähimmäisvaatimukset
- Komission asetuksen (EY) 889/2008 vähimmäisvaatimukset

2. CAC -taimimateriaali (Conformitas Agraria Communitatis) eli varmentamaton taimituotanto

2.1. Velvoitteet taimituottajalle CAC- taimen tuotannossa

A) TAIMITUOTTAJAN ON REKISTERÖIDYTTÄVÄ KASVINSUOJELU- JA TAIMIAINEISTOREKISTERIIN

Vielä vuoden 2019 aikana kasvinsuojelu- ja taimiaineistorekisteriin haetaan lomakkeella, joka lähetetään paikalliseen ELY-keskukseen. ELY-keskus tekee rekisteröinnistä ja merkintöjen käyttöoikeuksien myöntämisestä kirjallisen päätöksen. Vuonna 2020 rekisteröinti siirtyy Ruokaviraston tehtäväksi, ks. ohjeet www.ruokavirasto.fi/kasvinterveys, kohta Valvonta.

B) MYYTÄESSÄ JA VÄLITETTÄESSÄ TAIMIA, PISTOKKAITA TAI MUUTA LISÄYSAINEISTOA ON KÄYTETTÄVÄ KASVIPASSIA JA TAIMITODISTUSTA

Kasvipassi on kasvinterveysäädösten mukainen merkintä ja **taimitodistus** taimiaineistolain mukainen merkintä.

Kasvipassia tai taimitodistusta käyttävälle yritykselle myönnetään näiden merkintöjen käyttöoikeus kasvinsuojelu-rekisteriin (nimi todennäköisesti muuttumassa kasvinterveysrekisteriksi) merkitsemisen yhteydessä, tai myöhemmin erillisestä hakemuksesta.

Istutettavaksi tarkoitettujen kasvien ja kasvinosien on täytettävä kasvinterveysvaatimukset, ennen kuin niille voidaan myöntää kasvipassi. Istutettavaksi tarkoitettuja kasveja ja kasvinosia ovat: taimet, pistokkaat ym. lisäysmateriaali, ryhmäkasvit, ruukkukasvit, siemenperuna ja siemenet.

Kasvipassi on osoitus siitä, että kasvipassin myöntävä yritys on tarkastanut kasvit ja kasvinosat karanteeni- ja laatutuhoojien varalta, ja että kasvit ja kasvinosat ovat puhtaita näistä tuhoojista. Kasvipassi- ja taimitodistus-tietojen avulla pystytään myös jäljittämään kasvierät, joissa on todettu vaaralliseksi luokiteltuja kasvintuhoojia tai taimiaineistotuhoojia. Näin estetään tuhoojien laajempi leviäminen.

Kasvipassia käytetään 14.12.2019 alkaen tukkumyynnissä kaikilla istutettavaksi tarkoitetuilla kasveilla ja kasvinosilla, eli kaikella hedelmä- ja marjakasvien taimiaineistolla.

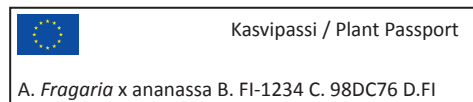
Kasvipassista on erityistapauksena suoja-aluekasvipassi (PZ), jota on käytettävä, kun kyse on kasvintuhoojasta, jolle on EU:ssa määritelty suoja-alueita ja taimia myydään suoja-alueella . PZ-kasvipassi vaaditaan Suomessa tulipolteen isäntäkasveilta, koska Suomi on tulipolteen suoja-alueella. Tulipolteen isäntäkasvien PZ-kasvipassi vaaditaan hedelmä- ja marjakasveista seuraavilta kasvilajeilta: omena (Malus), päärynät (Pyrus), pihlajat Sorbus, tuomipihlajat (Amelanchier), ruusukvittenit (Chaenomeles).

- **Kasvipassin** käyttöoikeuden tarvitsee 14.12.2019 alkaen, jos myy **istutettavaksi tarkoitettuja kasveja tukkumyynninä eli ammattimaiseen jatkokasvatukseen, toisille yrityksille edelleen myytäväksi** (taimimyymälöihin), tai muille ammattimaisille toimijoille (viherrakentajat, kunnat, seurakunnat tms.).
- **Tukkumyynnissä käytetään marjakasvien taimiaineistolla myös taimitodistusta.**
- **Tulipolteen isäntäkasveilla käytetään 14.12.2019 alkaen kasvipassia myös vähittäismyynnissä.**
- Muiden taimien vähittäismyynnissä käytetään nimilappuja (Ruokaviraston nimilappumerkintä -opas).
- Viljelijöiden lisäksi myös taimien **välittäjät ovat kasvipassivelvollisia.**
- Taimien välittäjät ovat myös velvollisia varmistamaan välitettävien taimien **terveys- ja laatuvaatimukset.**
- Kasvipassin ja taimitodistuksen säilyttämisvelvollisuus on **kaikilla rekisteröidyillä toimijoilla, jotka vastaanottavat tai luovuttavat** kasvipassin tai taimitodistuksen vaativia tuotteita!
- **Vastaanottajan (siis esimerkiksi marjanviljelijän) on säilytettävä kasvipassitiedot sekä taimitodistustiedot kolmen vuoden ajan.** Ruohovartisilla kasveilla riittää taimitodistusten säilyttäminen yhden vuoden ajalta.
- **Taimitodistuksen** käyttöoikeus tarvitaan samaan toimintaan kuin kasvipassin. Taimitodistusta käytetään hedelmä- ja marjakasvien taimiaineistolla kasvilajista riippumatta. Moni yritys tarvitsee sekä kasvipassin että taimitodistuksen käyttöoikeuden.
- Kasvipassin tai taimitodistuksen käyttöoikeutta haetaan samalla lomakkeella jolla haetaan rekisteröitymistä kasvinsuojelu- ja taimiaineistorekisteriin. Lomakkeeseen merkitään, minkä merkintöjen käyttöoikeutta haetaan.
- Yrityksille, joilla on kasvipassin tai taimitodistuksen käyttöoikeus, tehdään **vuosittain rekisteröintivelvoitteiden tarkastus (myös taimien välittäjille).** Tarkastuksessa selvitetään onko kasvipassi- ja taimitodistusmerkintöjä käytetty vaatimusten mukaisesti ja täytyvätkö muut rekisteröintivelvoitteet. **Tarkastus on maksullinen.**
- Vuodesta 2020 lähtien valvotaan kasvipassin käyttäjillä myös EU:n kasvinterveysasetuksen mukaisen omavalvonnan toteutumista.
- Kasvinterveys- ja taimiaineistomääräysten rikkomien tai laiminlyönti voi johtaa rekisteristä poistamiseen sekä kasvipassin ja taimitodistuksen käyttöoikeuden menettämiseen määräajaksi.

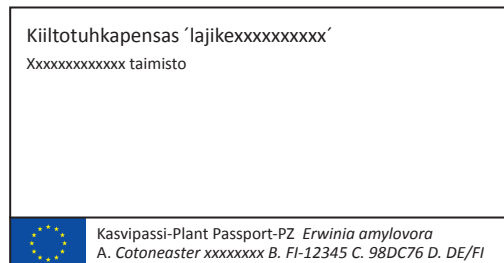
KASVIPASSI SISÄLTÄÄ SEURAAVAT TIEDOT (KUVA 1)

- Kasvilajin tieteellinen nimi (A)
- Myyjän tai viljelijän rekisterinumero (B)
- Jäljitettävyysskoodi tietyissä tapauksissa (C)
- Alkuperämaat aikajärjestyksessä (myös perusrungosta) (D)
- EU-lippu
- Tarvittaessa suoja-aluekasvipassin tiedot (Kuva 2)

Kasvipassi voi olla erään kiinnitettävä tarra tms., erän mukana kulkeva lomake tai kasviin kiinnitetty merkintä. Tulipolteen isäntäkasveilla kasvipassi on oltava vähittäismyynnissä jokaisessa kasvissa. Muilla kasvilajeilla merkintä on eräkohtainen, eli kasvierällä on yksi kasvipassi. Lähetyslistaan tehtävä merkintä ei enää 14.12.2019 alkaen käy kasvipassista, vaan kasvipassin on oltava erillinen lappu tai lomake.

Kuva 1. Tavallinen kasvipassi ilman suoja-aluemerkintää (eräkohtainen).

Kuva 2. Suoja-aluekasvipassi yhdistettynä nimilappuun (kasvikohtainen, tulipolteen isäntäkasveilla).

TAIMITODISTUKSEN VAATIVAT TUOTTEET ON MERKITTÄVÄ SEURAAVIN TIEDOIN:

1. EY-laatu
2. FI
3. Ruokavirasto
4. Myyjän rekisterinumero
5. Myyjän nimi
6. Taimierän viikko- tai eränumero
7. Taimitodistuksen päivämäärä
8. Kasvin tieteellinen nimi
9. Lajike/kasviryhmä/nimike, myös perusrungosta
10. Kasvien tai kasvituotteiden määrä (kg/kpl)
11. Tuotantomaa tai sen kansainvälinen tunnus, jos alkuperä on EU:n ulkopuolelta

C) TAIMITUOTTAJAN MUUT VELVOITTEET CAC-LUOKASSA

- Kasvinterveysasetuksen mukaiset karanteeni- ja laatuuhoojat tarkastetaan omavalvontana kasveja vastaanotettaessa, lähetettäessä, varastoon siirrettäessä sekä tuotannon aikana.
- Laatuuhoojista otetaan tarvittaessa omatoimisesti näytteitä laboratorioanalyysiin
- Omavalvonnasta pidetään kirjanpitoa, jota säilytetään kolmen vuoden ajan. Siihen kirjataan vähintään tuhojahavainnot ja näytteet. Lisäksi säilytetään kolmen vuoden ajalta taaksepäin tiedot siitä, mitä kasveja viljelylohkoilla on kasvatettu.
- Ruokavirasto antaa omavalvonnasta tarkemmat ohjeet vuoden 2019 aikana (www.ruokavirasto.fi/kasvinterveys).
- Yritys varmistaa, että sillä on riittävä osaaminen kasvintuhoojien omavalvontaan. Ruokavirasto järjestää koulutusta kasvipassia käyttäville yrityksille.
- Taimituottajalla on tuotannosta viljelykirjanpito, joka sisältää vähintään: kasvien sijainti ja lukumäärä, viljelyn aikataulu sekä lisästoiminta.

- Varmistettava taimierien tunnistettavuus ja tasalaatuisuus tuotannon aikana
- Ilmoitusvelvollisuus epäiltäessä karanteenituhoojaa
- Tarkkailtava ja sopivalla tavalla torjuttava kasvintuhoojia (tarvittaessa kasviaineiston hävitys)
- Jos taimiaineistoa markkinoidaan pakattuna, pitää taimiaineistoerän olla tasalaatuinen ja pakattuna uusiin, puhdistettuihin pakkauksiin tai kertakäyttöpakkauksiin.

2.2. Vähimmäisvaatimukset CAC-luokan taimille

- Taimiaineiston tulee olla lajikkeelle tyypillistä ja lajikeaitoa
- Lajikkeen tulee olla: kasvinjalostajanoikeudella suojattu, kasvilajikeluetteloon hyväksytty tai yleisesti tunnettu, jotta sitä voidaan tuottaa, markkinoida tai maahantuoda markkinointia varten
- Yleisesti tunnettu lajike: on hyväksytty tai siitä on tehty hakemus lajikeluetteloon toisessa jäsenvaltiossa, jalostajanoikeuden hakemus on vireillä, sitä on markkinoitu ennen 30.9.2012 Suomessa tai muussa EU-maassa tai se ei ole kaupallisesti merkittävä lajike ja sitä markkinoidaan vain Suomessa CAC-taimena.
- Lajikkeesta edellytetään virallinen kuvaus tai virallisesti tunnustettu kuvaus (jos on ollut kaupan ennen 31.9.2012)
- Taimien tulee olla tasalaatuista ja normaalisti kehittyneitä
- Juuristo on terve ja läpi juurtunut
- Taimet ovat vailla fysiologisia ja mekaanisia vaurioita (pakkanen, helle, tuuli)
- Hyvä nestejännitys
- Normaalioloissa oikein istutettuna lähtee hyvin kasvuun
- Vapaa karanteenituhoojista ja laatutuhoojista. Laatutuhoojille voi olla kynnsarvoja.
- Lähes vapaa muista kasvintuhoojista, tarvittaessa tuhoajat on testattu
- Silmämääräisesti vapaa monivuotisista rikkakasveista (mukaan lukien rikkanenätti Rorippa sylvestris L.)
- Maahantuotavan taimiaineiston on täytettävä **MMM:n asetuksen hedelmä- ja marjakasvien taimiaineiston tuottamisesta, markkinoinnista ja maahantuonnista (5/17)** asettamat vaatimukset perinnölliselle laadulle, terveydelle ja muulle laadulle.
- Maahantuonti on sallittua vain kasvinterveyslainsäädännön mukaisten maahantuontipaikkojen kautta (määritellään tarkemmin Ruokaviraston sivuilla).
- EU:n ulkopuolelta tuotavasta aineistosta on hyvissä ajoin tehtävä ilmoitus valvontaviranomaiselle tuontitarkastuksen järjestämiseksi.
- Tuonti-ilmoituksessa on käytävä ilmi maahantuojan nimi, maahantuontipäivämäärä ja -paikka sekä tuotavan taimiaineiston määrä.

2.3. Kasvintuhoojien tarkastusta, näytteenottoa ja testausta koskevat vaatimukset CAC- tuotannossa

- CAC- taimituotannon tarkastukset tehdään kasvipassia käyttävissä yrityksissä 1-2 vuoden välein ja muissa yrityksissä viranomaisen harkinnan mukaan
- Virallisessa tarkastuksessa tehdään silmämääräinen tarkastus ja tarpeen mukaan näytteenotto ja testaus
- Virallisessa tarkastuksessa kiinnitetään huomiota erityisesti: tuottajan menetelmien soveltuvuuteen ja niiden käyttöön kasvintuhoojien omavalvonnassa. Huom! Kasvinterveysasetuksen mukaan toimija vastaa oman henkilökuntansa pätevyydestä.

- Taimiaineiston toimittajan on tarkastettava taimierät silmämääräisesti ja todettava puhtaiksi kasvinterveysasetuksessa luetelluista karanteenituhoojista ja laatutuhoojista sekä lähes puhtaiksi muista taimiaineiston laatua ja käyttökelpoisuutta heikentävistä tuhoojista.
- Karanteenituhoojaa ei saa esiintyä myytävissä kasveissa, viljelmillä tai luonnossa. Tuhoojaa todettaessa Ruokavirasto tai Ely-keskus antaa määräyksen hävittämistoimenpiteistä. Laatutuhoojaa ei pääsääntöisesti saa esiintyä myytävissä kasveissa. Osalle laatutuhoojista on kuitenkin määritetty kynnsarvo, jonka alittavat määrät sallitaan.
- Jos on epäilyksia laatutuhoojien esiintymisestä, on taimiaineiston toimittajan tehtävä taimiaineistolle näytteenotto ja testaus
- Jos on epäilyksia karanteenituhoojan esiintymisestä, on jokaisella velvollisuus ilmoittaa asiasta viipymättä ELY-keskukseen tai Ruokavirastoon.

3) Varmennettu – sertifioitu tuotanto

3.1. Velvoitteet taimituottajalle varmennetun taimen tuotannossa

A) YHTÄLÄISET VELVOITTEET CAC – TAIMIEN KANSSA

- Rekisteröidyttävä kasvinsuojelu- ja taimiaineistorekisteriin
- Tuotannossa noudatettava kasvinterveys- ja taimiaineistolakia
- Kasvipassin ja taimitodistuksen käyttövelvoite
- Huolehdittava kasvintuhoojien omavalvonnasta
- Otettava tarvittaessa omatoimisesti näytteitä kasvintuhoojista
- Varmistettava taimierien tunnistettavuus ja tasalaatuisuus
- Ilmoitusvelvollisuus karanteenituhoojaa epäiltäessä
- Torjuttava kasvintuhoojia sopivalla tavalla
- Ylläpidettävä taimiaineistotiedostoa (omavalvontatiedot, dokumenttien säilyttäminen ja viljelykirjanpito).

B) VAIN VARMENNETTUA TAIMITUOTANTOA KOSKEVAT VELVOITTEET

- Ruokavirastoon on tehtävä kirjallinen hakemus ja tuotantopaikkakohtainen menettelyohje, joka on pidettävä jatkuvasti ajan tasalla (MMM:n asetus hedelmä- ja marjakasvien varmennetusta taimiaineistosta 6/17, liite 2).
- Tuotantopaikka tulee hyväksyttävä virallisessa tarkastuksessa ennen tuotannon aloittamista.
- Ruokavirasto hyväksyy tuottajan tietyn laatuluokan (esiperus-, perus- tai varmennettu luokka) ylläpitäjäksi tai tuottajaksi.
- Valvontaviranomaisen on hyväksyttävä esiperusemokasvieviehokkaat, esiperusemokasvit, esiperusmateriaalin, perusemokasvit, perusmateriaalin, varmennetut emokasvit ja varmennetut käyttötaimet sekä eri laatuluokkien emokasveista tuotetut siemenet varmennetuksi tuotannoksi ennen kuin ne voidaan sellaisenaan merkitä ja markkinoida.
- Hyväksyntä on voimassa toistaiseksi ja voidaan peruuttaa, jos asetettuja tuotanto- ja markkinointiehtoja ei noudateta, virallisia maksuja ei makseta tai tarkastuksia ei voida toteuttaa.
- Peruutus on määräaikainen, jos puutteet on mahdollista korjata.
- Tuotannon on täytettävä kunkin kasvilajin ja taimiluokan kohdalla sille asetetut varmennetun tuotannon erityisvaatimukset

- Varmennetun taimiaineiston kanssa samoilla tuotantoalueilla tai samoissa varastotiloissa ei saa tuottaa tai säilyttää varmentamatonta taimiaineistoa (koskee myös luonnonvaraista kasvustoa).
- Varmennetussa tuotannossa käytettävien koneiden, välineiden ja laitteiden riittävästä puhdistuksesta on huolehdittava kasvintuhoojien ja rikkakasvien varalta
- Säädöksissä (MMM 6/17) on määrätty kasvilajikohtaisesti kuinka lähellä marjovien kasvien varmennettua taimituotantoa saa harjoittaa marjantuotantoa. Suojaetäisyys riippuu taimien laatuluokituksista (esiperus-, perus- tai varmennettu luokka) esim. mansikan esiperus- ja perusluokan suojaetäisyys kasvihuonetuotannossa on 200 m (avomaatuotanto esiperusluokassa on kielletty), perusluokassa avomaalla 300 m ja varmennetussa luokassa avomaalla 200 m ja kasvihuoneessa 100 m.
- Kasvullisessa lisäyksessä siementaimien muodostuminen on estettävä. (esim. mansikan emotaimet eivät saa marjoja)
- Tuotantopaikat ja taimiaineisto tarkastetaan vuosittain ja tarkastukset ovat maksullista toimintaa.
- Tuotannon varmennus on voimassa seuraavaan tarkastukseen tai korkeintaan yhden vuoden tarkastuksesta.
- Varmennuspäätös on säilytettävä vähintään kolmen vuoden ajan aineiston markkinoinnin lopettamisen tai aineiston tuotannosta poistamisen jälkeen.
- Emokasvien ja myytyjen taimien lukumäärät on ilmoitettava vuosittain Ruokavirastoon
- Pakattaessa käytetään uusia, desinfioituja pakkauksia tai kertakäyttöpakkauksia.
- Taimien markkinoinnissa on laatuluokakohtaisia pakkausohjeita, joita tulee noudattaa (MMM asetus 5/17, 10 §, liite 8)

3.2. Vähimmäisvaatimukset varmennetuille taimille

- Taimiaineiston tulee olla lajikkeelle tyypillistä ja lajikeaitoa (tuottajan on varmistettava emokasvien lajikeaitous vertaamalla viralliseen lajikekuvaukseen tai DNA-testiin)
- Lisäykseen saa käyttää vain lajityypillisiä kasveja ja poikkeavat yksilöt on poistettava
- Tuottajan on tarkkailtava poikkeavien kasvien esiintymistä ja ilmoitettava poikkeavista yksilöistä Ruokavirastolle. Poikkeavia yksilöitä ei saa hävittää ilman Ruokaviraston lupaa!
- Lajikkeen tulee olla: kasvinjalostajanoikeudella suojattu, kasvilajikeluetteloon hyväksytty, jotta sitä voidaan tuottaa, markkinoida tai maahantuoda markkinointia varten
- Lajikkeesta edellytetään virallinen kuvaus tai virallisesti tunnustettu kuvaus (jos on ollut kaupan ennen 31.9.2012)
- Taimien tulee olla tasalaatuista ja normaalisti kehittyneitä
- Juuristo on terve ja läpi juurtunut
- Taimet ovat vailla fysiologisia ja mekaanisia vaurioita (pakkanen, helle, tuuli)
- Hyvä nestejännitys
- Normaalioloissa oikein istutettuna lähtee hyvin kasvuun
- Lisäykseen käytettävän emomateriaalin on oltava varmennettua ja vapaa kasvinterveysasetuksessa (EU) 2016/2031 määritetyistä tuhoojista ja lähes vapaa muista kasvintuhoojista.
- Tuotettavat taimiluokat: esiperus-, perus- ja varmennettu luokka
- Taimia saa tuottaa vain hyväksytyssä tuotantopaikassa
- EU:n ulkopuolelta tuotavasta varmennetusta lisäysmateriaalista on tehtävä kirjallinen selvitys Ruokavirastolle vähintään kaksi viikkoa ennen maahantuontia. Selvityksessä on käytävä ilmi, että tuotava aineisto ja sen tuotantomenetelmät vastaavat oleellisilta osilta **MMM:n asetuksen hedelmä- ja marjakasvien taimiaineiston tuottamisesta, markkinoinnista ja maahantuonnista (5/17) ja MMM:n asetuksen hedelmä- ja marjakasvien varmennetusta taimiaineistosta (6/17)** vaatimuksia
- EU:n ulkopuolelta tuotavasta aineistosta on ilmoitettava lisäksi: laji, lajike, laatuluokka, tuotantomaa ja –paikka, aineiston myyjä, maahantuojat sekä tuotavan aineiston määrä

3.3. Kasvintuhoojien tarkastusta, näytteenottoa ja testausta koskevat vaatimukset varmennetussa tuotannossa

- Tuotantopaikat ja taimiaineisto tarkastetaan vuosittain.
- Tarkastusta varten taimituottajan on lähetettävä vuosittain, annettuun määräaikaan mennessä, kirjallinen ilmoitus tuotannossaan olevista, eri laatuluokkien emokasveista Ruokavirastolle. Ilmoitukseen on liitettävä myös karttapiirros tuotantoalueista.
- Ilmoitus toimii tarkastuksen laskutusperusteena.
- Ruokavirasto antaa tarkastuksen perusteella taimiaineistosta ja tuotantopaikasta varmennuspäätöksen (hyväksytty, hylätty tai uudelleen tarkastettava)
- Karanteenituhoojat, laatuuhoojat ja muut kasvintuhoojat tarkastetaan omavalvontana ja havainnot kirjataan.
- Tarkastusvaatimukset kasvilaji- ja taimiluokakohtaisia
- Varmennetun taimiaineiston kasvintuhoojanäytteiden tutkimukset on teetettävä Ruokaviraston hyväksymässä laboratoriossa.
- Näytteenotto ja testaus on tehtävä siihen parhaiten soveltuvana vuosittaisena ajankohtana, ottaen huomioon ilmasto-olot, kasvin kasvuolot sekä kullekin lajille tyypillisten kasvintuhoojien biologia.
- Näytteenoton ja testauksen osalta on sovellettava Euroopan ja välimeren maiden kasvinsuojelujärjestön (EPPO) protokollia tai muita kansainvälisesti tunnettuja protokollia. Jos tällaisia ei ole käytettävissä, käytetään Ruokaviraston määrittelemää protokollaa.

4. Kasvinjalostajan oikeudet ja lajikkeen omistaminen ja lisensointi

4.1. Kasvinjalostajan oikeudet

Kasvinjalostajan oikeudella tarkoitetaan jalostajan yksinoikeutta lajikkeen ammattimaiseen hyväksikäyttämiseen. Kasvinjalostajan oikeudet on määritetty laissa (Laki kasvinjalostajan oikeudesta 1279/2009). Kasvinjalostajanoikeus voidaan myöntää kaikkiin kasvilajeihin ja -lajikkeisiin. Euroopan yhteisön kasvinjalostajanoikeuksista säädetään yhteisön kasvinjalostajanoikeuksista annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 2100/94.

Kasvinjalostajanoikeuden haltijalla on yksinoikeus hyödyntää lajikkeen lisäysaineistoa ammattimaisessa tuotantossa ja markkinoinnissa. Jalostajaoikeuden haltija voi määritellä ehdot ja maksut, joilla hän luovuttaa lajikkeen lisäys- ja markkinointioikeuden toiselle osapuolelle.

Kasvinjalostajaoikeuden haltijalla on oikeus saada tietoa jalostamansa lajikkeen viljelijöistä ja viljelypinta-aloista, viljelijän maksuvelvollisuuden toteuttamista varten. Suomessa tämä tarkoittaa esimerkiksi Luonnonvarakeskuksen omistamien lajikkeiden osalta sitä, että Luonnonvarakeskus luovuttaa lisäsoikeuksia kirjallisen sopimuksen tehneille taimituottajille, joilla on velvollisuus ilmoittaa Luonnonvarakeskukselle vuosittain myyntimääränsä ja omien ammattimaisten asiakkaidensa, esimerkiksi maanviljelijöiden, yhteystiedot kasvinjalostajaoikeuden valvontaa varten.

SEURAAVAT LISÄYSAINEISTOA KOSKEVAT TOIMENPITEET EDELLYTTÄVÄT KASVINJALOSTAJANOIKEUDEN HALTIJAN LUPAA

- 1) Lajikkeen lisäys
- 2) Lajikkeen kunnostus lisäystarkoituksiin
- 3) Lajikkeen markkinointi, vienti ja tuonti
- 4) Lajikkeen varastointi 1—3 kohdassa mainittuihin tarkoituksiin käytettäväksi

KASVINJALOSTAJANOIKEUS EI KUITENKAAN RAJOITA LAJIKKEEN KÄYTTÄMISTÄ:

- 1) yksityisluonteisesti muihin kuin kaupallisiin tarkoituksiin
- 2) koe- ja tutkimustarkoituksiin
- 3) uusien lajikkeiden jalostamiseksi

Suomessa kasvilajikkeella voi olla voimassa joko Suomen kansallinen kasvinjalostaja oikeus tai Euroopan unionin kasvinjalostajanoikeus. Suomen kansallisen kasvinjalostajanoikeuden hyväksymisestä, rekisteröimisestä, julkaisemisesta ja kasvinjalostajanoikeusrekisterin ylläpidosta vastaa Ruokavirasto. Hakemus kansallisen kasvinjalostajanoikeuden myöntämiseksi tehdään kirjallisesti Ruokavirastolle suomen, ruotsin tai englannin kielellä. Oikeuden hakeminen sekä vuosittainen ylläpitäminen maksavat ja siksi lajikkeen suojaaminen on taloudellisesti kannattavaa vain, jos taimituotannon volyymi on riittävän suuri. Euroopan unionin kasvinjalostajanoikeuteen liittyviä asioita hallinnoin Euroopan kasvilajikevirasto (CPVO).

4.2. Kasvinjalostajaoikeuden alaiset lajikkeet

Yleisimmistä marjalajeista kasvinjalostajaoikeuden alaisia Suomessa markkinoitavia lajikkeita ovat mm. seuraavat:

MANSIKKA: Clery, Darselect, Elianny, Faith, Flair, Florence, Lumotar, Malwina, Rumba, Salsa, Sonata, Valotar, Vibrant, Wendy

HERUKAT: Big Ben, Lepaan Valkea, Mikael, Marski, Piikkiön Helmi, Punahilkka, Venny, Vilma,

VADELMA: Glen Ample, Maurin Makea

TYRNI: Terhi, Tytti ja Tarmo

PENSASMUSTIKKA: Aino, Alvar, Arto ja Jorma

Monet vanhemmat lajikkeet, kuten esimerkiksi mansikat Polka, Honeoye, Bounty ja Jonsok, vadelmat Ottawa ja Muskoka, mustaherukat Öjebyn, Ben Tron, Hedda ja Titania, valkoherukat Valkoinen suomalainen ja Valkoinen Hollantilainen sekä punaherukka Punainen hollantilainen ovat vapaasti lisättävissä, koska joko niiden kasvinjalostajan oikeudet ovat joko päättyneet tai niille ei ole koskaan haettu oikeuksia.

Lajikkeen kasvinjalostajaoikeuksien tilanteen voi tarkistaa osoitteesta

CPVO Variety Finder Database tietokanta:

<https://cpvo.europa.eu/en/cpvo-variety-finder>

Tietokanta on vain englanniksi ja sinne pääsy edellyttää käyttäjätunnuksen ja salasanan luomista.

Kasvinjalostajaoikeudettomilla lajikkeilla jalostaja voi taimituottajien ja viljelijöiden kanssa tehtävillä kirjallisilla sopimuksilla säädellä lajikkeen lisäämistä ja myyntiä sekä sopimukseen perustuen kerätä lajikkeen lisäämisestä maksuja. Joillakin lajikkeilla esimerkiksi varmennetun taimimateriaalin ostaminen voi edellyttää lisäysoikeussopimuksen allekirjoittamista. Esimerkki tällaisesta lajikkeesta Suomessa on mustaherukka Mortti.

4.3. Kasvinjalostajaoikeuden myöntämisen edellytykset

A) KASVINJALOSTAJAOIKEUTTA VOI HAKEA

- Luonnollinen henkilö, oikeushenkilö tai oikeushenkilöihin rinnastettava toimielin.
- Kaksi tai useampi henkilö yhdessä
- Muu kuin lajikkeen jalostaja, mutta hänen on osoitettava oikeutensa lajikkeeseen

B) JALOSTUSOIKEUTTA VOIDAAN HAKEA LAJIKKEELLE

- Joka on uusi, muista tunnetuista lajikkeista erottuva, kasvustoltaan yhtenäinen ja tuntomerkeiltään pysyvä

C) JALOSTUSOIKEUTTA EI VOI HAKEA, JOS LAJIKKEEN LISÄYSAINEISTOA TAI SATOA ON JO KASVINJALOSTAJANOIKEUDEN HALTIJAN SUOSTUMUKSELLA MYYTY TAI MUULLA TAVOIN LUOVUTETTU HYÖDYNTÄMISTARKOITUKSESSA:

- Suomessa kauemmin kuin yhden vuoden ajan ennen hakemuksen jättämistä.
- Ulkomailta kauemmin kuin neljä vuotta ennen hakemuksen jättämistä tai kauemmin kuin kuusi vuotta, jos kyseessä on puu tai viiniköynnös.
- Kansallista, vain Suomea koskevaa jalostusoikeutta ei saa myöntää, jos lajikkeella on yhteisön kasvinjalostajanoikeuksista annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2100/94 mukainen koko Euroopan unionin alueella voimassa oleva suoja.

4.4. Kasvinjalostajanoikeuden hakeminen

- Hakemus tehdään kirjallisesti 1.1.2019 alkaen Ruokavirastolle, suomen, ruotsin tai englannin kielellä.
- Hakemuksen on sisällettävä kaikki tarvittavat yhteystiedot hakijasta ja jalostusoikeutta haettavasta kasvilajikkeesta.
- Puutteellinen hakemus jätetään tutkimatta, mikäli hakija ei toimita määräajassa puuttuvia tietoja
- Hakemuskaavake löytyy Ruokaviraston verkkosivuilta, jossa on kerrottu tarkemmin kaikki hakemukseen tarvittavat tiedot
- Jos ehdotettu lajikenimi voidaan sekoittaa toiseen, olemassa olevaan lajikenimeen tai muuhun tavaramerkkiin, johon hakijalla on yksinoikeus, tarvitaan rekisteriote Patentti- ja rekisterihallitukselta tai selvitys siitä, että vanha nimi on poistettu käytöstä.
- Kasvinjalostajaoikeushakemusten etuoikeus muihin hakemuksiin nähden määräytyy hakemuspäivän ja saapumisen kellonajan perusteella. Jos siis useampi taho hakee samalle lajikkeelle oikeutta, ensimmäisenä hakemuksen jättänyt saa sen. Samanaikaisesti jätetyillä hakemuksilla on yhtä suuri oikeus hakemukseen.
- Hakijan oikeus lajikkeeseen voidaan riitauttaa tekemällä kirjallinen vaatimus Ruokavirastoon. Epäselvissä jalostajanoikeustilanteissa Ruokavirasto kehottaa välipäätöksellä nostamaan kanteen määräajassa tuomioistuimeen. Jos kannetta ei nosteta määräajassa, väite raukeaa.
- Jalostajanoikeushakemuksen käsittely keskeytyy, jos tuomioistuimessa on vireillä riita jalostajanoikeuksista.
- Ruokaviraston on julkaistava hakemusten tiedot yleisön kommentointia varten
- Hakemuksia koskevat huomautukset on jätettävä kirjallisina kolmen kuukauden kuluessa hakemuksen julkaisusta.
- Hakijan pyynnöstä Ruokavirasto järjestää lajikkeen tutkimisen kansainvälisten menetelmien mukaisesti, sen selvittämiseksi onko lajike erottuva, yhtenäinen ja pysyvä.
- Ruokavirasto tekee päätöksen kasvinjalostajaoikeuden hyväksymisestä tai hylkäämisestä ja hyväksytyt päätökset merkitään kasvinjalostajaoikeuden rekisteriin. Myös hylkäävät päätökset julkaistaan.

- Kasvinjalostajanoikeus on voimassa päätöksentekopäivästä lähtien. Oikeus on voimassa 30 vuotta hyväksymispäätöstä seuraavan vuoden alusta lukien, jos jalostajaoikeuden vuosimaksut maksetaan ajallaan.
- Ruokavirasto ylläpitää ajantasaista kasvinjalostajaoikeusrekisteriä
- Vain Suomessa voimassa oleva kansallinen kasvinjalostajanoikeus päättyy, jos hakijalle myönnetään koko Euroopan Unionin kattava yhteisön kasvinjalostajanoikeus suojattuun lajikkeeseen

4.5. Kasvinjalostajaoikeuden lakkaaminen

- Kasvinjalostajanoikeus lakkaa, jos haltija ilmoittaa Ruokavirastolle kirjallisesti luopuvansa kasvinjalostajanoikeudestaan.
- Haltijan kasvinjalostajanoikeus lakkaa, jos vuosimaksua ei ole maksettu Ruokaviraston antamasta kehotuksesta huolimatta.
- Jos kasvinjalostajanoikeus on ulosmitattu, siihen on olemassa rekisteriin merkitty panttioikeus tai riita kasvinjalostajanoikeuden siirtämisestä on vireillä, kasvinjalostajanoikeutta ei saa lakkauttaa ennen lopullista päätöstä asiasta.
- Kasvinjalostajanoikeus voidaan myös mitätöidä, jos voidaan osoittaa, että lajikkeen erotettavuutta, uutuutta, lajikkeen yhtenäisyyttä tai pysyvyyttä koskevia edellytyksiä ei ole ollut olemassa jalostajanoikeutta haettaessa.
- Tuomioistuimien voi julistaa jalostajanoikeuden mitättömäksi, jos hakijalla ei ole ollut riittäviä oikeuksia hakea sitä. Ruokavirasto voi tässä tapauksessa siirtää kyseisen lajikkeen oikeudet toiselle, siihen oikeutetulle taholle, ilman lajikkeen mitätöintiä.
- Kasvinjalostajanoikeus voidaan määrätä menetetyksi myös, jos oikeuden haltija ei kykene tuottamaan lajikkeen tunnusmerkit täyttävää lisäysaineistoa tai toimia Ruokavirastolle määräajassa riittävää selvitystä lajikkeen asianmukaisesta ylläpidosta
- Kasvinjalostajanoikeus on menetetty, jos lajikenimi on kumottu hyväksymisen jälkeen ja oikeuden haltija ei ole ehdottanut uutta hyväksyttävää lajikenimeä.

4.6. Suojatun lajikkeen käyttö eri menettelyjen kautta

A) KÄYTTÖLUPA

- Kyseessä on käyttö lupa, kun jalostajaoikeuden haltija antaa toiselle osapuolelle oikeuden käyttää ammattimaisesti suojattua lajiketta. Käyttö lupaa ei saa edelleen siirtää kolmannelle osapuolelle ilman uutta sopimusta jalostajaoikeuden haltijan kanssa.
- Jos käyttö lupa kuuluu yritykselle, se siirtyy yrityksen luovutuksen yhteydessä uudelle omistajalle, jollei toisin ole sovittu.
- Jos haltija ilmoittaa luopuvansa kasvinjalostajanoikeudestaan ja rekisteriin on merkitty lajiketta koskeva käyttö lupa, Ruokaviraston on ilmoitettava asiasta käyttö luvan haltijalle tarvittavia toimia varten.

B) PAKKOLUPA

- Jos lajikkeen lisäysaineistoa ei tuoteta markkinoille yleisen edun kannalta kohtuullisin ehdoin ja elintarvikehuollon yleisiin tarpeisiin nähden riittävästi, eikä kasvinjalostajanoikeuden haltijan menettelyyn ole hyväksyttävää syytä, voi lajikkeen ammattimaiseen käyttöön Suomessa hakea pakkolupaa.
- Pakkolupa sisältää myös oikeuden saada kasvinjalostajanoikeuden haltijalta tarpeellinen määrä lajikkeen lisäysaineistoa.
- Pakkolupa voidaan myöntää vain sille, jolla katsotaan olevan riittävät edellytykset käyttää kasvinjalostajanoikeuden kohteena olevaa lajiketta.
- Pakkolupa ei estä kasvinjalostajanoikeuden haltijaa itse käyttämästä oikeuttaan tai antamasta lajikkeen käyttö lupaa jollekin toiselle taholle.

- Pakkoluvan myöntää tuomioistuin, joka määrää, missä laajuudessa suojattua lajiketta saa käyttää, sekä vahvistaa vastikkeen ja muut pakkoluvan ehdot.
- Tuomioistuin voi kasvinjalostajanoikeuden haltijan vaatimuksesta kumota pakkoluvan tai vahvistaa sille uudet ehdot, jos oleellisesti muuttuneet olosuhteet sitä edellyttävät.

C) VASTAVUOROINEN PAKKOLUPA

- Bioteknologisen keksinnön patentin haltija voi hakea pakkolupaa tuomioistuimelta, jos hän ei voi hyödyntää patenttia loukkaamatta lajiketta koskevaa aiempaa kasvinjalostajanoikeutta. Patentin haltija on velvollinen maksamaan asianmukaista korvausta suojatun lajikkeen käytöstä.
- Jos patentin haltijalle myönnetään pakkolupa, kasvinjalostajanoikeuden haltijalla on tällöin oikeus saada kohtuullisin ehdoin vastavuoroinen lupa käyttää suojattua keksintöä (Patenttilaki 550/1967).
- Pakkoluvan hakijan on osoitettava, että hän ei ole onnistunut sopimusteitse saamaan lupaa kasvinjalostajanoikeuden haltijalta ja että keksintö edustaa huomattavaa teknistä kehitystä, johon liittyy huomattava taloudellinen etu suojattuun lajikkeeseen nähden.

5) Lajikekuvaukset ja lajikkeen rekisteröinti

5.1. Lajikeniimi

- Lajike tulee voida erottaa lajikenimen perusteella muista saman tai lähisukuisten lajien lajikkeista
- Lajikenimeä ei saa hyväksyä, jos se on sekoitettavissa tavaramerkkiin, nimeen, toiminimeen tai muuhun tunnusmerkkiin, johon jollakin muulla taholla kuin hakijalla on käyttöoikeus.
- Ruokaviraston on kumottava hyväksytty lajikenimi, jos se on hyväksytty lain vastaisesti, kasvinjalostajanoikeuden haltija niin perustellusti vaatii tai esitetään oikeuden päätös, jossa nimen käyttö lajikenimenä kielletään.
- Ruokaviraston on ilmoitettava kasvinjalostajanoikeuden haltijalle vaatimukset lajikenimen kumoamisesta ja uusi nimiehdotus on toimitettava Ruokavirastoon 30 päivän kuluessa tiedon saannista.
- Uusi lajikenimi on julkaistava ja rekisteröitävä.
- Kun suojatun lajikkeen lisäysoikeuksia markkinoidaan, siitä on käytettävä hyväksyttyä lajikenimeä
- Hyväksyttyä lajikenimeä on käytettävä vielä senkin jälkeen, kun kasvinjalostajanoikeuden voimassaoloaika on päättynyt tai oikeus on muuten lakannut.

5.2. Lajikenimien rekisteröiminen kasvilajikeluetteloon

Euroopan unionin hedelmä- ja marjakasvien markkinointia koskevat säädökset edellyttävät, että varmennetussa taimituotannossa olevien lajikkeiden tulee olla rekisteröitynä viralliseen kasvilajikeluetteloon jossakin Euroopan unionin jäsenmaassa, tai vaihtoehtoisesti niillä tulee olla kasvinjalostajanoikeudet. Lajikeluetteloon rekisteröinti edellyttää direktiivin mukaista lajikekuvausta. Suomessa myös muut kuin varmennetun taimiaineiston lajikkeet rekisteröidään kansalliseen kasvilajikeluetteloon. **Taimiaineiston minimivaatimuksilla (CAC-aineisto) markkinoitavilla lajikkeilla tulee olla direktiivin mukainen lajikekuvaus!**

Kaikilla yleisimmillä Suomessa ammattimaiseen tuotantoon markkinoitavilla lajikkeilla on voimassa oleva lajikekuvaus, rekisteröinti ja/tai kasvinjalostusoikeus. **Lajikkeen kuvauksen ja/tai rekisteröinnin puuttuminen voi muodostua taimimyynnin esteeksi**, jos Suomeen tuodaan muualta uusia lajikkeita tai taimituotantoon otetaan maatislajike, jota ei ole ollut aiemmin kaupallisessa tuotannossa.

EU-tasolla hyväksytyt lajikkeet luetteloidaan **Frumatis-tietokannassa**, joka on sisällytetty **CPVO Variety Finder Database -tietokantaan**: <https://cpvo.europa.eu/en/cpvo-variety-finder>. Suomen kansallinen puutarhakasvien taimiaineiston lajikeluettelo on Ruokaviraston ylläpitämä, ja se sisältää Suomessa virallisesti rekisteröityjen lajikkeiden lisäksi myös ne lajikkeet, jotka täyttävät pelkästään kansalliset vaatimukset.

Lisätietoja ja linkki kansalliseen hedelmä- ja marjakasvien lajikeluetteloon ja lajikekuvauksiin:

<https://www.ruokavirasto.fi/yritykset/kasviala/Lajikkeet-ja-alkuperaiskasvit/hedelma--ja-marjakasvien-lajike-luettelo-ja--kuvaukset/>

Tuotanto-luokka	Markkinointi-alue	Merkitys ammattimaisessa tuotannossa	Aineistoa pidetty kauppan ennen 30.9.2012	Aineistoa pidetty kaupan 1.12.2012 - 31.12.2016	Vaadittava lajikekuvauksen tyyppi	Lajikekuvaus edellytetään viimeistään	Rekisteröitävä viimeistään	Kommentteja	
Varmennettu taimituotanto	EU		kyllä		virallisesti tunnustettu kuvaus tai virallinen kuvaus		31.12.2018	Lajikkeiden tulee olla rekisteröity virallisesti lajikeluetteloon jossain EU-maassa tai lajikkeella tulee olla kasvinjalostajanoikeus, jolloin ei ole tarvetta uusien direktiivien mukaiseen rekisteröintiin Suomessa.	
			ei		virallinen kuvaus		31.12.2018		
				kyllä	virallinen kuvaus		31.1.2022		
CAC-aineistot	EU		kyllä		virallisesti tunnustettu kuvaus	31.12.2018	31.12.2018	Kaikki lajikkeet, joilla on virallinen kuvaus, tulee rekisteröidä viralliseen lajikeluetteloon. Suomessa myös kaikki lajikkeet, joille on virallisesti tunnustettu kuvaus tullaan rekisteröimään kasvilajikeluetteloon.	
					tai virallinen kuvaus		31.12.2018		
			ei		virallinen kuvaus		31.12.2018		
				kyllä	virallinen kuvaus		31.12.2022		
	Suomi	tärkeä merkitys		kyllä		virallisesti tunnustettu kuvaus	31.12.2018		31.12.2018
						tai virallinen kuvaus			31.12.2018
				ei		virallinen kuvaus			31.12.2018
		vähämerkityksellinen	kyllä		virallisesti tunnustettu kuvaus riittää	31.12.2018			

Hedelmä- ja marjakasvien sadontuotantoon tarkoitettujen taimiaineistojen lajikekuvaus- ja rekisteröintivaatimukset (Tarja Hietaranta, Ruokavirasto)

6. Lähteet

- **Poutanen, J. 2017. Taimituotannon vaatimukset ja valvonta kasvinterveys- ja taimiaineistolainsäädännön näkökulmasta.**
<https://docplayer.fi/58137993-Taimituotannon-vaatimukset-ja-valvonta-kasvinterveys-ja-taimiaineistolainsaadannon-nakokulmasta.html>
- **Maa- ja metsätalousministeriön asetus hedelmä- ja marjakasvien taimiaineiston tuottamisesta, markkinoinnista ja maahantuonnista. Asetus 5/17**
<https://www.finlex.fi/data/normit/43122/17005fi.pdf>
- **Maa- ja metsätalousministeriön asetus hedelmä- ja marjakasvien varmennetusta taimiaineistosta. Asetus 6/17**
<https://www.finlex.fi/data/normit/43123/17006fi.pdf>
- **Neuvoston asetus (EY) N:o 834/2007**
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007R0834&from=EN>
- **Komission asetus (EY) N:o 889/2008**
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008R0889&from=FI>
- **Neuvoston asetus (EY) N:o 2100/94**
<https://cpvo.europa.eu/sites/default/files/documents/lex/394R2100/FI394R2100.pdf>
- **Taimiaineistolaki (16.12.1994/1205):**
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19941205?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Laki%20kasvinterveyden%20suojelemisesta%20%28702%2F2003%29>
- **Laki kasvinterveyden suojelemisesta 702/2003**
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030702>
- **Maa- ja metsätalousministeriön asetus kasvinterveyden suojelemisesta 17/08**
<https://mmm.fi/elaimet-kasvit/kasvinsuojelu/kasvinterveys>
- **Laki kasvinjalostajan oikeudesta 1279/2009**
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2009/20091279>
- **Neuvoston asetus (EY)N:O 2100/94**
<https://cpvo.europa.eu/sites/default/files/documents/lex/394R2100/FI394R2100.pdf>
- **Luonnonmukainen tuotanto - Keskeinen lainsäädäntö. Maa- ja metsätalousministeriön verkkosivut**
<https://mmm.fi/luomu/luomulainsaadanto>
- **Laki luonnonmukaisen tuotannon valvonnasta (20.3.2015/294)**
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150294?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=laki%20luonnonmukaisesta%20tuotannosta>
- **Maa- ja metsätalousministeriön asetus 454/2015 luonnonmukaisesta tuotannosta**
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150454>

- **Luonnonmukaiset siemenet ja taimet (lisäysaineistorekisteri), luomutuotannon lomakkeet ja ohjeet. Ruokaviraston verkkosivut.**
<https://www.ruokavirasto.fi/viljelijat/luomumaatilat/luomukasvit/Luomun-tuotantopanokset/luomulisaysaineistorekisteri/>
- **Taimituottajien rekisteröintivelvoitteet ja ohjeet, Kasvipassin, taimitodistuksen ja rekisterinumeron käyttöopas, Taimitarhakasvien laatuvaatimukset, vienti ja tuonti EU:n ulkopuoliset maat ja kasvien markkinointi EU:n sisämarkkinoilla. Ruokaviraston verkkosivut**
<https://www.ruokavirasto.fi/tietoa-meista/asiointi/oppaat-ja-lomakkeet/yritykset/kasvintuotantoala/kasvinterveys/>
- **Taimituottajien velvoitteet. Ruokaviraston verkkosivut.**
<https://www.ruokavirasto.fi/viljelijat/kasvintuotanto/kasvinterveys/valvonta/puutarhatuotanto/rekisteoidyn-toimijan-velvoitteet/>
- **Kasvinterveyslainsäädännön muutos 14.12.2019. Ruokaviraston verkkosivut**
<https://www.ruokavirasto.fi/viljelijat/kasvintuotanto/kasvinterveys/lainsaadanto/lainsaadannon-uudistus/>
- **Kasvinjalostajanoikeus. Ruokaviraston verkkosivut.**
<https://www.ruokavirasto.fi/yritykset/kasviala/Lajikkeet-ja-alkuperaiskasvit/kasvinjalostajanoikeus/>
- **Laki kasvinjalostajan oikeudesta 1279/2009**
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2009/20091279>
- **Neuvoston asetus (EY)N:O 2100/94**
<https://cpvo.europa.eu/sites/default/files/documents/lex/394R2100/FI394R2100.pdf>
- **Kansallinen hedelmä- ja marjakasvien lajikeluettelo ja -kuvaukset**
<https://www.ruokavirasto.fi/yritykset/kasviala/Lajikkeet-ja-alkuperaiskasvit/hedelma--ja-marjakasvien-lajikeluettelo-ja--kuvaukset/>
- **Linkki CPVO Variety Finder Database –tietokantaan, joka sisältää myös Frumatis-tietokannan:**
<https://cpvo.europa.eu/en/cpvo-variety-finder>
- **Vastavuoroinen pakkolupa, Patenttilaki 550/1967**
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1967/19670550>

MARJAMAAT –tiedonvälityshanke
1.1.2016 – 31.12.2019

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin